[P]

BESLUT

Datum	Dnr	Sid
2025-09-17	9917-2024	1 (7)

Stf justitieombudsmannen
Karin Almgren

Kritik mot Kronofogdemyndigheten för handläggningen av ett utsökningsmål

Anmälan

I en anmälan till JO förde AA fram i huvudsak följande klagomål mot Kronofogdemyndigheten.

Registrering av ärendet skedde i december 2021 och först i september 2024, efter påtryckningar från honom, meddelades beslut om löneutmätning. Kronofogdemyndigheten har hänvisat till turordningen för hanteringen av ärenden, trots att myndigheten uppgett när den senast skulle utföra en utmätning hos den som har en skuld. Det tog alltså tre år att genomföra en löneutmätning i ärendet, trots att gäldenären haft en årsinkomst sedan 2021. Det är märkligt att han som kravställare förväntas samla in och tillhandahålla det mesta av det underlag som krävs för att utreda ärendet. Det borde vara Kronofogdemyndighetens uppgift att aktivt driva ärendet framåt och säkerställa att all information finns tillgänglig.

AA bifogade flera handlingar av vilka det bl.a. framgick att han var sökande i ett mål om verkställighet som registrerades i december 2021 och att en utredningsrapport i ärendet hade avslutats i juli 2022 varvid det konstaterades att gäldenären saknade utmätningsbara tillgångar. Vidare kom det fram att en ny utredning hade påbörjats den 10 september 2024 och att beslut om löneutmätning hade fattats den 23 september 2024.

Utredning

Inledningsvis hämtade JO in handläggarnoteringar från myndigheten. Av dessa framkom bl.a. att en person i september 2023 hade tipsat Kronofogdemyndigheten om att det fanns indikationer på att gäldenären arbetade. Därefter hämtades muntliga upplysningar in från en handläggare vid Kronofogdemyndigheten, som uppgav i huvudsak att det efter att den första utredningen hade avslutats bestämdes en bevakningstid om två år.

JO:s första remiss

JO begärde att Kronofogdemyndigheten skulle yttra sig över påståendet att myndigheten varit passiv i sin handläggning av målet om verkställighet. Myndigheten skulle redogöra för myndighetens handläggning samt för relevant lagstiftning. Kronofogdemyndigheten skulle vidare svara på följande frågor.

- Vilket datum löpte bevakningstiden ut i ärendet? Vilka åtgärder vidtog myndigheten efter det? Vilka rutiner har myndigheten för när en bevakningstid löpt ut?
- Har anmälaren fått någon underrättelse enligt 4 kap. 9 a § utsökningsbalken (UB) och i sådant fall vilken/vilka? Vilken information har lämnats i eventuella underrättelser?
- Vilka åtgärder vidtas i ett mål om verkställighet när tips inkommer om att en gäldenär – som tidigare saknat tillgångar – ska ha tillgångar?

Kronofogdemyndigheten, genom rättschefen, yttrade sig och anförde i huvudsak följande (bilagor exkluderade):

> **2 Ärendet**
>
> Ansökan om verkställighet inkom till Kronofogden den 23 december 2021. Målet godkändes den 27 december 2021 och tilldelades målnummer. En underrättelse skickades till gäldenären samma dag med uppgift om att skulden skulle betalas senast den 10 januari 2022. Även sökanden underrättades om det registrerade målet. Den 8 februari 2022 påbörjades tillgångsundersökning.
>
> Den 4 juni 2022 beslutade Kronofogden om avräkning gällande överskott på gäldenärens skattekonto. Pengarna fördelades till allmänna mål som hade företräde framför det aktuella utsökningsmålet.
>
> Tillgångsundersökningen avslutades den 1 juli 2022 med att en utredningsrapport upprättades där det konstaterades att gäldenären saknade tillgångar till täckande av skulden samt att utrymme för utmätning i lön saknades. Sökanden och gäldenären underrättades om utredningsrapporten samma dag. Bevakning för ny tillgångsutredning sattes till den 1 juli 2024.
>
> Den 3 juni 2023 beslutade Kronofogden om avräkning gällande överskott på gäldenärens skattekonto. Pengarna fördelades till allmänna mål som hade företräde framför det aktuella utsökningsmålet.
>
> Den 18 september 2023 ringde en anonym person till Kronofogden och uppgav att det fanns en indikation på att gäldenären jobbade. Tipset dokumenterades i en handläggarnotering.
>
> Den 1 juni 2024 beslutade Kronofogden om avräkning gällande överskott på gäldenärens skattekonto. Pengarna fördelades till allmänna mål som hade företräde framför det aktuella utsökningsmålet.
>
> Bevakningen för att påbörja ny tillgångsutredning inföll den 1 juli 2024. Den 3 juli 2024 noterade Kronofogden att gäldenären inte längre bedrev näringsverksamhet. Med anledning av detta flyttades gäldenären till en annan handläggande sektion.
>
> Sökanden kontaktade Kronofogden den 3 september 2024 med frågor gällande handläggningen av sitt ärende. Kronofogden svarade att ärendet skulle hanteras i turordning.
>
> En ny tillgångsutredning påbörjades den 10 september 2024. En utredningsstrategi upprättades och förfrågningar skickades till bank, arbetsgivare

och gäldenär. Den 23 september 2024 meddelade Kronofogden beslut om löneutmätning.

Tillgångsutredningen avslutades den 12 november 2024 genom att en utredningsrapport upprättades där det konstaterades att gäldenären saknade tillgångar till täckande av skulden samt att utmätning i lön pågick. Sökanden och gäldenären underrättades om utredningsrapporten samma dag. Med anledning av beslut om löneutmätning samt egna inbetalningar från gäldenären har det fördelats totalt 8 424 kr till det aktuella utsökningsmålet, varav 6 024 kr avser kapitalbelopp och 2 400 kr avser Kronofogdens grundavgift.

Kronofogden har även skickat underrättelse om nytt avgiftsår till sökanden den 18 november 2022, den 18 november 2023 och den 18 november 2024.

3 Rättslig reglering

Av 9 § första stycket förvaltningslagen (2017:900) följer att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

Enligt 4 kap. 9 § UB ska Kronofogden i den utsträckning som det behövs med hänsyn till ansökans innehåll, tillkommande uppgifter, gäldenärens förhållanden och omständigheterna i övrigt utreda gäldenärens anställnings- och inkomstförhållanden och undersöka om gäldenären har utmätningsbar egendom. Kronofogden får vidta de utredningsåtgärder som är befogade.

I Wallin m.fl., Utsökningsbalken, En kommentar, kommentar gällande 4 kap. 9 § UB, framgår följande.

”Skyldigheten att efterforska tillgångar kan i övrigt inte drivas hur långt som helst. Kronofogden behöver sålunda inte företa tids- och arbetskrävande undersökningar som med största sannolikhet inte kan väntas leda till positivt resultat. Myndighetens resurser sätter också en gräns för det arbete som kan läggas ned på varje särskilt mål.

Bestämmelsen ger Kronofogden betydande utrymme att anpassa sina insatser till förhållandena i det enskilda målet. Sökanden har också möjlighet att påverka Kronofogdens insatser. Innehållet i ansökningen är en faktor som ska påverka myndighetens bedömning av vilka utredningsåtgärder som lämpligen bör vidtas. Om sökanden t.ex. har anvisat viss egendom för utmätning, måste Kronofogden närmare undersöka den uppgiften. Om Kronofogden anser att anvisad egendom inte kan utmätas, bör myndigheten redovisa skälen för ståndpunkten (prop. 2006/07:34 s. 14).

För att det ska framgå att sökanden har möjligheter att påverka förfarandet anges att även tillkommande uppgifter ska beaktas och kunna föranleda en särskild utredningsinsats. En utredningsåtgärd kan vara påkallad t.ex. om sökanden, efter det att ansökningen gavs in, fått veta att gäldenären har viss utmätningsbar egendom och underrättar Kronofogden om det. Kronofogden ska då beakta de nya uppgifterna och ta ställning till om ytterligare utredningsåtgärder ska vidtas.[…]

En särskild fråga är vilken utredningsinsats som Kronofogden bör göra i ett utmätningsmål som handläggs tills vidare. Frågan blir aktuell när det vid den tillgångsundersökning som genomförts efter målets anhängiggörande har framkommit att gäldenären saknar tillgångar. Uttagandet av en årlig avgift gör det naturligt att Kronofogden vidtar någon ytterligare åtgärd och inte nöjer sig med en mer passiv bevakning. Det är önskvärt att Kronofogden åtminstone en gång om året genomför en utredning, i vart fall en grundutredning som i huvudsak kan göras genom registerforskning. Det ansågs emellertid vid tiden för tillkomsten av den nuvarande bestämmelsen att det då saknades förutsättningar för att införa en sådan utredningsskyldighet för Kronofogden (prop. 2006/07:34 s. 14 f.).

Det har då ansetts ligga nära till hands att tills vidare ansluta till den ordning för utredning som gäller för allmänna mål. I sådana mål sker en s.k. aktiv bevakning, som innebär att arbetet med gäldenärsutredningen avslutas med att Kronofogden tar ställning till frågan vid vilken tidpunkt myndigheten avser att vidta nya utredningsåtgärder. Bedömningen vilar på förhållandena i det enskilda fallet och kan variera beroende på gäldenärens ekonomiska situation.”

Ett modernare utsökningsförfarande, SOU 2016:81 band 1 s. 302, framgår följande gällande Kronofogdens bevakningstid.

” Det går att ha principiella synpunkter på att bevakningstiden och sökandens skyldighet att betala årlig grundavgift inte sammanfaller. Den ovan nämnda bevakningstiden om 24 månader är inte lagreglerad utan beslutas av Kronofogden utifrån gällande arbetsläge och resurser. Liknande prioriteringar måste dock göras av andra myndigheter. Det kan inte heller anses vara ett effektivt användande av resurser att Kronofogden med alltför täta tidsperioder ska utreda gäldenärer när det tidigare har konstaterats att gäldenären saknar utmätningsbara tillgångar. Kronofogdens resurser bör i stället läggas på de gäldenärer som har eller kan antas ha utmätningsbara tillgångar. Skulle det under bevakningstiden komma fram indikationer på att gäldenären har fått utmätnings-bara tillgångar återupptar myndigheten sin tillgångsutredning. De sökande som har valt att betala in ny grundavgift för att ha kvar sitt mål kommer då att kunna få del av utmätta belopp. Att Kronofogden beslutar om bevakningstider, som i någon mån är kopplat till myndighetens resurser, måste mot denna bakgrund anses godtagbart.”

Av Kronofogden handbok Utmätning s. 140 ff. framgår följande gällande bevakningsdatum.

”Innan utredningen avslutas i Init måste handläggaren ange när en ny utredning mot gäldenären senast ska påbörjas – ett s.k. bevakningsdatum. […] Bevaknings-datumet ska anpassas till förhållandena i det enskilda fallet och ligga inom en tidsram som Kronofogden bestämmer.

Om det fortfarande finns mål som pågår mot gäldenären när bevakningstiden löpt ut, initierar systemet den nya utredningen genom att en arbetsuppgift skapas i Inits inkorg.

Om det kommer in nya mål mot gäldenären under bevakningstiden används den tidigare utredningsrapporten normalt som underlag för maskinella delredovisningar. Kronofogden gör alltså inte någon ny utredning enbart för att ett eller flera nya mål kommit in. Om sökanden i ett nytt mål särskilt begär att få en ny utredning ska det medges. […] Har Kronofogden redan gjort en utredningsrapport som omfattar sökandens mål har sökanden inte rätt att få en ny utredning under bevakningstiden med mindre att det kommit till nya uppgifter som motiverar att en ny utredning genomförs.”

Kronofogden ska underrätta både sökanden och gäldenären när gäldenären enligt myndighetens utredning saknar tillgångar till att betala hela utmätningsfordran, se 4 kap. 9 a § UB. I underrättelsen till sökanden ska Kronofogden dessutom lämna uppgift om vilka utredningsåtgärder som myndigheten planerar att vidta och när de är tänkta att äga rum. Utifrån dessa uppgifter bör sökanden kunna bedöma om det är meningsfullt att låta målet ligga kvar och betala avgift eller om hen ska återkalla målet.

Enligt 4 kap. 10 § UB ska utmätning ske så snart som möjligt efter det att de handlingar som behövs har kommit in till Kronofogden. Innan utsökningsbalken trädde ikraft gällde en tidsfrist på fyra veckor. I prop. 1980/81:8 s. 388 uttalar departementschefen gällande slopande av tidsfristen att det inte får leda till att tidsfristen förlängs överlag. Ibland är redan en fyraveckorsfrist för lång, t.ex. om det finns påtaglig risk att gäldenären skaffar undan sin egendom. Även i övrigt bör, när gäldenären har utmätningsbar egendom som Kronofogden kan skaffa sig kännedom om utan större svårighet t.ex. vid förhör med gäldenären, utmätning i

allmänhet kunna äga rum inom några veckor. Slopandet av fyraveckorsfristen syftar i första hand till att förebygga att egendom som inte kan uppdagas utan mera tidskrävande undersökning undandras utmätningssökanden.

I Wallin m.fl., Utsökningsbalken, En kommentar, kommentar gällande 4 kap. 10 § UB, framgår följande avseende ovan nämnda förarbetsuttalande.

”Det nu anförda återger uttalanden i förarbetena som gjordes för ungefär 30 år sedan. Sedan dess har förhållandena på området ändrats i flera avseenden, bl.a. beträffande organisation, antalet mål och de tekniska hjälpmedlen. I fråga om tid för verkställande av utmätning torde man få räkna med att det numera ofta tar längre tid än vad som förutsattes vid tillkomsten av UB, frånsett mål med förtur, och att skillnader förekommer mellan olika delar av landet.”

Av Kronofogdens handbok Kundservice svarar framgår följande i avsnitt 3.1.

”Om någon vill lämna tips om arv eller tillgångar frågar du efter information för att möjliggöra utredning och eventuell utmätning. […]

Vid tillgångar frågar du exempelvis efter:

- Sådant som gör att Kronofogden kan identifiera egendomen
- Var egendomen finns.

Dokumentera i en handläggarnotering och lägg bevakning. Tänk på att inte röja vem som lämnat uppgifterna. Om du tycker att det finns behov för det, kan du vidarebefordra kunden till aktuell enhetsslinga.”

3.1 Genomsnittliga väntetider

Aktuella väntetider hos Kronofogden (per den 4 februari 2025):

- Från att vi registrerar din ansökan tills vi kan påbörja utredning och exempelvis utmäta för att betala en skuld: 25 dagar
- Från att vi registrerar din ansökan tills vi startar utredning: 4-6 månader
- Från att vi registrerar din ansökan tills du får en utredningsrapport: 9-12 månader

4 Kronofogdens bedömning

Kronofogden har haft ett historiskt högt ärendeinflöde år 2023 och under år 2024 har antalet ärenden fortsatt att öka. Den totala skulden hos Kronofogden är nu 138 miljarder kronor, en ökning med 16 procent jämfört med förra årsskiftet. Jämfört med för två år sedan har den totala skuldsumman ökat med 36 procent. På tio år har skuldberget nästan fördubblats. 436 996 personer var vid årsskiftet registrerade hos Kronofogden, en ökning med 5 procent, eller nästan 20 000 personer, jämfört med föregående år. Även antalet utsökningsmål har ökat något. Under år 2023 ökade antalet utsökningsmål med cirka 45 000 ärenden (två procent). Under år 2024 var ökningen cirka 67 000 ärenden (tre procent). Trots att myndigheten arbetat hårt med prioriteringar har väntetiderna hos Kronofogden ökat.

Det finns ingen lagstadgad tid inom vilken Kronofogden ska påbörja en utredning. Av utsökningsbalken framgår att utmätning ska ske så snart som möjligt efter det att de handlingar som behövs har kommit in till Kronofogden. Att handläggningen av ett ärende vid en myndighet kan ta viss tid är således något som den enskilde normalt får acceptera. Den enskilde kan också få tåla att handläggningen av ett visst ärende drar ut på tiden därför att andra, mer brådskande, ärenden måste handläggas med förtur. Handläggningstiderna förändras kontinuerligt, beroende på bland annat hur många ärenden som inkommer.

I förevarande ärende påbörjade Kronofogden tillgångsutredning inom en månad från den aktuella skuldens sista betalningsdag. Tillgångsundersökningen

avslutades sedan efter knappt fem månader. Kronofogden bedömde att en bevakningstid på två år var lämplig i ärendet.

När drygt halva bevakningstiden hade förflutit fick Kronofogden ett tips om att gäldenären hade inkomst. När Kronofogden får ett tips om utmätningsbar egendom ska Kronofogden undersöka uppgifterna vid utredningen av gäldenären. Från att tipset inkom dröjde det drygt ett år innan Kronofogden beslutade om löneutmätning för gäldenären. Enligt rutin ska Kronofogdens kundservice lägga in en bevakning i ärende så att det skapas en arbetsuppgift för den verkställande sektionen. Den verkställande sektionen ska sedan i turordning hantera arbetsuppgifterna. Skälet till dröjsmålet framgår inte i ärendet. Kronofogden beklagar den bristande uppföljningen av det inkomna tipset. I övrigt har handläggningen av ärendet skett enligt Kronofogdens rutiner.

När sedan bevakningstiden för tillgångsutredningen inföll i ärendet inledde Kronofogden en ny tillgångsutredning inom två månader. Anledningen till väntetiden är att utsökningsärendena hanteras i turordning.

Berörda befattningshavare har fått möjlighet att lämna synpunkter och har fått ta del av Kronofogdens remissvar.

JO:s andra remiss

Med anledning av att Kronofogdemyndigheten inte besvarat alla frågor som JO ställt begärde JO att myndigheten skulle inkomma med ett förnyat yttrande. Kronofogdemyndigheten, genom rättschefen, anförde därefter i huvudsak följande.

JO har begärt att Kronofogdemyndigheten (Kronofogden) ska lämna kompletterande yttrande gällande om anmälaren fått någon underrättelse enligt 4 kap. 9 a § utsökningsbalken (UB) och i så fall vilken/a samt vilken information som lämnats i eventuella underrättelser.

När Kronofogden avslutar en tillgångsutredning underrättas sökanden i enskilt mål genom att det enskilda målet delredovisas. Delredovisningen utgör den underrättelse som Kronofogden skickar enligt 4 kap. 9 a § UB. Delredovisningen innehåller ett maskinellt försättsblad samt Kronofogdens utredningsrapport. Det maskinella försättsbladet innehåller information om partsställning, när utredningsrapporten är upprättad samt datum för när Kronofogden planerar att senast påbörja ny utredning. Det finns även en informationstext gällande att sökanden själv får bedöma, bland annat utifrån rapporten, om sökanden vill att kravet ska ligga kvar hos Kronofogden eller i annat fall att sökanden kan återkalla kravet.

I aktuellt mål är delredovisning skickad till sökanden den 1 juli 2022 med information om att ny tillgångsutredning ska påbörjas senast den 1 juli 2024. Delredovisning är även skickad den 12 november 2024 med information om att ny tillgångsutredning ska påbörjas senast den 12 november 2026. Utöver delredovisningarna har Kronofogden även skickat underrättelse om nytt avgiftsår till sökanden den 18 november 2022, den 18 november 2023 och den 18 november 2024.

AA kommenterade yttrandena.

Bedömning

Kronofogdemyndigheten har redogjort för den rättsliga regleringen och jag hänvisar till den redogörelsen.

Vad gäller den initiala handläggningen av målet om verkställighet har jag inget att anmärka på. Däremot har det varit en brist i handläggningen att tipset om att det fanns indikationer på att gäldenären arbetade, vilket lämnades in i september 2023, ”fallit mellan stolarna” och glömts bort. Tipset borde rätteligen ha föranlett myndigheten att vidta någon form av utredningsåtgärd för att kontrollera om gäldenären hade utmätningsbar egendom (4 kap. 9 § utsökningsbalken). Om det var kundservice eller den verkställande sektionen som inte följde rutinerna och om en uppföljning av tipset hade kunnat resultera i ett tidigare beslut om utmätning framgår inte av remissvaret. Oavsett hur det förhåller sig med den saken är det viktigt att uppgifter, som kan ha stor betydelse i ett utsökningsmål, följs upp på ett adekvat sätt. Kronofogde-myndigheten förtjänar kritik för det inträffade.

Kronofogdemyndigheten har i fråga om myndighetens genomsnittliga väntetider uppgett att det kan ta fyra till sex månader från det att en ansökan registrerats innan en utredning påbörjas. Likaså tycks det förekomma att det drar ut på tiden innan en ny tillgångsutredning kan påbörjas efter det att en bevakningstid löpt ut. Att det drar ut på tiden innan en undersökning kan inledas eller ny påbörjas är inte något som den enskilde ska behöva tåla. Jag har viss förståelse för myndighetens utmaningar i och med den ökade mängden ärenden och jag ser positivt på att man arbetat hårt med att göra prioriteringar. Av 9 § förvaltningslagen (2017:900) följer emellertid att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. I det ligger ett krav på att myndigheten aktivt ska driva ärendet framåt så att ett beslut kan fattas så snart som möjligt. En myndighets stora ärendebalanser utgör ingen godtagbar ursäkt för att skyndsamhetskravet åsidosätts (se JO:s beslut den 17 juni 2025, dnr 505-2025). I det här fallet löpte bevakningstiden ut den 1 juli 2024 och en ny tillgångsundersökning inleddes den 10 september 2024, dvs. det tog ca tio veckor innan en aktiv åtgärd vidtogs. Vid en sammantagen bedömning anser jag att det inte finns skäl för kritik i den aktuella delen av handläggningen.

Vad AA anfört i övrigt föranleder inget uttalande eller åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av stf JO Karin Almgren. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Charlotte Svensson Prozenko har föredragit ärendet och tf. byråchefen Jörgen Buhre har deltagit i beredningen.